

PAPER DETAILS

TITLE: TEOG Sinavi Sorularinin Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

AUTHORS: Dilek CERAN,Kemalettin DENİZ

PAGES: 92-109

ORIGINAL PDF URL: <https://www.anadiliegitimi.com/tr/download/article-file/14924>



Ana Dili Eğitimi Dergisi
www.anadiliegitimi.com

TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

Dilek CERAN*

Kemalettin DENİZ*

Gönderilme: 22.03.2015 / Kabul Edilme: 08.04.2015

Öz

Okuma, bilgi edinmenin en etkili yollarından biri olarak eğitim-öğretimde sıkça kullanılan becerilerdendir. Her ne kadar bütün derslerin temeli okuduğunu anlamaya dayansa da esas olan, derslerin kendi disiplin alanına ait kazanımlardır. Dolayısıyla farklı derslere yönelik ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, derse ait kazanımlar temel alınmalıdır. 2013-2014 eğitim öğretim yılından bu tarafa 8. sınıflarda uygulanan TEOG sınavları da kazanım temelli bir ölçme ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, TEOG sınavlarındaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik derslerine yönelik soruların derse ait kazanımları bilmeden okuma kazanımları ile çözülüp çözülemediği araştırılmıştır. Bu amaçla bahsi geçen derslerdeki TEOG sınav soruları doküman analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmada Matematik dersi dışında kalan derslere ait soruların cevaplanmasında okuma kazanımlarının etkili olduğu, soruların çoğunun derse ait bilgiye ve kazanımlara ihtiyaç duyulmadan sadece okuduğunu anlama ve söz varlığı ile çözülebildiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: TEOG, Türkçe eğitimi, okuma, okuma kazanımları.

The Level of Solving Questions of Transition from Primary to Secondary Education (TPSE) Test by Reading Skills

Abstract

Reading, as one of the most influential ways of getting information, is among the skills often used in education. Although the bases of all subjects depend on reading comprehension, what is essential is the attainment belonging to the discipline of each subject. Thus, the attainments belonging to the subjects must be based in assessment and evaluation processes. TPSE tests, which have been applied since 2013-2014 academic year, target an attainment-based assessment and evaluation. What was researched in this study is whether the questions of T.R. Revolution History and Kemalism, Religious Culture and Moral Knowledge, Science and Technology and Mathematics subjects in TPSE tests can be solved without knowing the attainments belonging to the subjects. For this purpose, questions of the mentioned subjects in TPSE test were examined by using document analysis. In the research, it was concluded that reading attainments are effective on answering the questions belonging to the subjects except for Mathematics, and most of the questions can be solved by only reading comprehension and vocabulary without needing knowledge and attainments related to the subjects.

Keywords: TPSE, Turkish language education, reading, reading attainments.

* Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. Konya, Türkiye. e-posta: dlkcrn@yahoo.com

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. Ankara, Türkiye. e-posta: kemalettindeniz@hotmail.com

Giriş

Ana dili öğretiminin temel amacı, okuduğunu, dinlediğini anlayan; anladıklarını, düşündüklerini ve hissettiklerini yazılı ya da sözlü olarak anlatabilen bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda örgün eğitim kurumlarında ana dili öğretiminin ve dil becerilerinin geliştirilmesi sadece Türkçe dersi ile sınırlı tutulmamalıdır. Hangi ders ya da öğrenme alanı olursa olsun bilgi öğretimi ve beceri kazandırma sürecinin ana dili ile yapıyor olması hem Türkçenin hem de temel dil beceri alanlarının önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple Türkçenin eğitimi ve öğretimi, bir dersin ya da bir eğitim-öğretim etkinliğinin ötesinde bir konu hâline gelmektedir. Bu durum eğitimdeki ölçme ve değerlendirme basamağı için de geçerlidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçlarını "öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları, olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları ve disiplinler arası bir bakış kazanmaları oluşturmaktadır." (MEB, 2006a: 2). Programın ön gördüğü bu amaçlar, Türkçe öğretimini disiplinler arası bir bakış açısıyla değerlendirmekte ve yaşamın bir parçası ya da alt boyutu olarak kabul etmektedir. Güneş'e (2011) göre de yaşam boyu öğrenmenin ve gelişmenin anahtarı dildir. Okuma, yazma, anlama, sorgulama, düşünme ve sorun çözme dille gerçekleştirildiği gibi; iletişim kurma, duygu ve düşünceleri ifade etme, etkileşme, dış dünya ile bütünleşme, kültürü aktarma süreçlerinde de dilin önemli bir yeri vardır. Bu bakış açıları, dil becerilerinin bireyin gerek bütün disiplin alanlarındaki gerekse yaşamdaki başarılarında etkili olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Tekin'in (1980) araştırmasına göre de ana dilindeki başarı derecesiyle okuldaki başarı ve çevreye uyum gücü arasında yakın bir ilişki vardır. Sever (2011) de bireye bir yaşam boyu gerekecek bilgi ve beceriler ile Türkçe derslerinin kazandırmayı amaçladığı bilgi ve becerilerin tam bir örtüşüm içinde olduğunu belirtmekte ve bu sebeple Türkçeyi kullanma becerisini bütün derslerin temeline almaktadır: "Ana dili öğretimi, özellikle ilköğretimde bütün derslerin temelini oluşturur. Çünkü ana dilinde yetkinliğe ulaştıkça düşünce yapısı, yorum gücü gelişen, duygu ve beğeni inceliği kazanan; ulusal ve evrensel kültür birikimini algılamaya başlayarak kimliğini geliştiren bir öğrenci, öteki dersleri de büyük ölçüde başaracaktır" (2011: 11). Göçer (2000) ve Özçelik (1987) de okullardaki bütün derslerin okumayı gerektirdiğini, okuduğunu doğru şekilde yorumlayan öğrencilerin derslerinde başarıyı yakaladığını, iyi ve tam olarak okuyamayan öğrencilerin ise başarılı olmasının beklenemeyeceğini ifade etmişlerdir. Okuma etkinliği, gerek ilkokulda gerekse daha sonraki öğrenim hayatında öğrenciye gerekli olacak; hatta sadece Türkçe derslerinde değil, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen-Teknoloji gibi diğer derslerde de öğrencinin başarısına yön verecek belirleyici bir faktördür (Akın ve Çeçen: 2014). Bloom (1995) dil yeteneğini ve özellikle de okuduğunu

anlama gücünü bilişsel davranışların temelinde kabul etmekte ve ilköğretim çağına kazanılan okuduğunu anlama gücünün daha sonraki yıllarda gerçekleşen öğrenmelerin çoğunu etkilediğini ifade etmektedir. On beş farklı ülkeden ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler üzerine yapılan bir araştırmada; öğrencilere ana dillerinde okuduğunu anlama, dil-edebiyat, fen bilimleri ve matematik alanlarında dört başarı testi uygulanmış ve sonuçta okuduğunu anlama ile diğer üç alanın başarıları arasındaki ilişki katsayısının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bloom, 1995). Söz konusu çalışmalar, okuduğunu anlamamanın formel öğretimin ilk yıllarında kazanılması gereken disiplinler arası bir beceri olduğunu göstermektedir. Yapılan pek çok araştırma Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji gibi derslerde başarılı olmanın okuduğunu anlama ile ilişkili olduğuna işaret etmektedir (Albayrak, 2001; Aslanoğlu, 2007; Aksoy ve Doymuş, 2011; Baş ve Şahin, 2012; Bayat, Şekercioğlu ve Bakır, 2014; Çiftçi, 2007; Dindar ve Demir, 2006; Göktaş ve Gürbüz, 2012; Imam, Abas-Mastura ve Jamil, 2013; Keskin ve Baştuğ, 2010; Kolić-Vehovec, Bajšanski ve Zubković, 2011; Kutlu, Yıldırım, Bilican ve Kumandaş, 2011; Oluk ve Başöncül, 2009; Sertöz, 2003; Tatar ve Soylu, 2006; Ural ve Ülper, 2013; Yazıcı, 2006).

Eğitim öğretimin en etkili ve yaygın kodlama sistemi olan dille yapılması ve okullarda öğretme-öğrenme sürecinde öğrenme araçlarının büyük bir kısmının dile dayalı kaynaklar olması, bütün derslerde okuduğunu anlama düzeyini öne çıkarmaktadır. Egelioglu (1993) araştırmasında bireyin bilgi düzeyindeki öğrenmelerinin okuduğunu anlama düzeyine bakarak yorumlanabildiğini ve öğrenmeye ne kadar zaman ayrılırsa ayrılırsa, bireylerin okuduğunu anlama beceri düzeyi yüksek değilse, bilgi düzeyi üzerindeki öğrenmelerin gerçekleşemeyeceğini ifade etmiştir. Bu ifade, okuduğunu anlamamanın önemi ve gerekliliğine dikkat çekmekle birlikte derslerde bilgi düzeyinde öğrenmelerin de gerçekleştirilmesi hususunu dile getirmektedir. Her ne kadar bütün derslerin temeli okuduğunu anlamaya dayansa da dersin niteliğine ve öğretim programına göre bilgi düzeyinde edinilmesi gereken kazanımlar vardır. Gerek okullarda gerekse ülke genelinde aynı sınıf düzeyinde yapılan sınavlarda okuduğunu anlamayı ölçmenin yanında Türkçe dersi dışında kalan derslerde, derse ait bilginin de ölçülmesi beklenir. Söz konusu sınavlardaki soruların sadece okuduğunu anlama düzeyinde kalması, derslerin öğretim programlarında belirtilen bilgileri ölçmemesi, doğru ve sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme sonucu ortaya çıkarmayacaktır.

Derslere yönelik ölçme ve değerlendirme süreçlerinde derse ait kazanımlar temel alınır. Kazanımda belirtilen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı tespit edilmeye çalışılır. Özellikle merkezî sınavlarda kullanılan test yöntemi, ülke genelinde derse ait kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemede geniş kapsamlı bir ölçme ve değerlendirme niteliği taşımaktadır. 2013-2014 yılından bu tarafa ortaöğretime geçiş için yapılan ve TEOG adıyla bilinen Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş ortak sınavları da yaklaşık 1.200.000 öğrencinin katıldığı merkezî sınavlardan biridir. TEOG'da Türkçe, İngilizce, Matematik, Fen ve Teknoloji, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin her birinden 20 olmak üzere toplamda 120 soru sorulmaktadır. Türkçe ve İngilizce dersleri

TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

kapsam dışı bırakıldığında diğer alanlardaki soruların cevaplanmasının Türkçe dersi kazanımlarıyla özellikle de okuma beceri alanın kazanımlarıyla ilişkisi araştırılması gereken konulardan biridir. Bu amaçla araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- TEOG sınavlarındaki okuma becerisine dayalı sorular ile bilgi temelli soruların derslere göre dağılımı nasıldır?
- T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi TEOG sınav sorularında tespit edilen okuma becerisi kazanımlarının sayısı nedir?
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi TEOG sınav sorularında tespit edilen okuma becerisi kazanımlarının sayısı nedir?
- Fen ve Teknoloji dersi TEOG sınav sorularında tespit edilen okuma becerisi kazanımlarının sayısı nedir?
- Matematik dersi TEOG sınav sorularında tespit edilen okuma becerisi kazanımlarının sayısı nedir?
- TEOG sınavlarındaki okuma kazanımlarının derslere ve okuma beceri alanının amaçlarına göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan tarama modeliyle yapılan bir çalışmada “Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir.” (Karasar, 2008: 77). Bu araştırmada, bugüne kadar yapılan TEOG sınavlarındaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik dersi sorularını, Türkçe dersinin okuma beceri alanı kazanımları açısından değerlendirme amaçlandığından betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalarda araştırmacı, belli bir konuyla ilgili bulguları ortaya çıkarmak için gerekli çalışmaları yapar. Bu maksatla bahsi geçen derslerdeki TEOG sınav soruları doküman analizi kullanılarak incelenmiştir. Doküman analizi, çalışmada kullanılacak dokümanların elde edilip belirli bir sistem içerisinde inceleme işlemidir (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın temel veri kaynakları, Kasım 2013, Nisan 2014 ve Kasım 2015’te yapılan TEOG sınavı T.C. İnkılap ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik dersleri soru kitapçıkları ve İlköğretim Türkçe Dersi 6–8. Sınıflar Öğretim Programı’dır. Söz konusu kitapçıklara, Millî

Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının internet sayfasından ulaşılmıştır. Derslere ilişkin sorular, İlköğretim Türkçe Dersi 6-8. Sınıflar Öğretim Programı okuma beceri alanı kazanımlarına göre değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur.

Yapılan üç TEOG sınavında iptal edilen iki soru hariç toplamda 238 soru incelenmiş ve okuma beceri alanının her bir amacı altında yer alan kazanımlar açısından tek tek değerlendirilmiştir. Soruların hangi okuma kazanımı kapsamında çözülebileceği araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirildikten sonra karşılaştırılmış ve uzlaşılan kazanımlar üzerinde verilere son şekli verilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, frekans ve yüzde dağılımları verilerek betimlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde TEOG sınavlarındaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik derslerine ait sorular, Türkçe dersi okuma kazanımları açısından değerlendirilmiştir.

TEOG sınavlarındaki okuma becerisine dayalı ve bilgi temelli soruların dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. TEOG Sınavlarındaki Okuma Becerisi ve Bilgi Temelli Soruların Derslere Göre Dağılımı

Dersler	Okuduğunu Anlama Düzeyindeki Soru Sayısı				Bilgi Düzeyindeki Soru Sayısı			
	TEOG I [†]	TEOG II	TEOG III	%	TEOG I	TEOG II	TEOG III	%
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	19	19	19	95	1	1	1	5
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	14	13	14	68,4	6	7	6	31,6
Fen ve Teknoloji	16	9	12	62,8	3	11	8	37,2
Matematik	1	1	3	8,5	18	19	17	91,5
Toplam	50	42	48	58,8	28	38	32	41,2
Genel Toplam	140			58,8	98			41,2

Tablo 1’e göre T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan toplam 60 sorunun 57’si (%95) okuma kazanımlarına yönelik iken sadece 3 soru (%5) doğrudan tarih bilgisi gerektirmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde toplam 60 sorunun 41’i (%68,4) okuma kazanımlarını, 19’u (%31,6) ise derse ait bilgiyi ölçmeye yöneliktir. Fen ve Teknoloji dersindeki toplam 59 sorunun 37’si (%62,8) okuma kazanımlarına, 22’si (37,2) bilgiye dayanan sorulardır. Matematik dersinde ise sadece 5 soru (%8,5) okuma-anlama yoluyla çözülebilirken 54 soru (%91,5) matematik bilgisi olmadan doğru cevaba ulaşılamayacak niteliktedir. Tablonun genel toplamına bakıldığında ise söz konusu derslerdeki toplam 238 sorudan 140’ı (%58,8) derse ait her hangi bir bilgiye ihtiyaç duymadan sadece okuduğunu anlama

[†] TEOG 1’de Fen ve Teknoloji dersinin 3. ve Matematik dersinin 12. sorusu iptal edildiği için söz konusu dersler 19 soru, diğerleri 20 soru üzerinden değerlendirilmiştir.

TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

ve söz varlığına bağlı olarak çözülebilmekteyken 98’inde (%41,2) farklı düzeylerde bilgiye bağlı olarak doğru cevaba ulaşabilmektedir.

Tabloya genel olarak bakıldığında Matematik dersi bir kenara bırakılırsa başta T.C. İnkılap ve Atatürkçülük olmak üzere diğer derslerde okuma kazanımlarına sahip olmayla çözülebilecek soruların bilgi temelli sorulara göre yüksek oranda fazla olduğu görülmektedir.

Yukarıda tespit edilen okuma becerisi temelli sorular, kazanımlar açısından incelendiğinde kimi soruların çözümünde birden fazla okuma kazanımının gerçekleştiği görülmektedir. Bu doğrultuda her bir ders için tespit edilen kazanım sayıları, okuma amaçlarına göre gruplandırılarak Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5’te gösterilmiştir. Sınav sorularında okuma beceri alanında yer alan “Okuduğunu Anlama ve Çözümleme” ile “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına yönelik kazanımlar tespit edilirken “Okuma Kurallarını Uygulama” ve “Okuduğu Metni Değerlendirme” amaçlarına ait kazanımların olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 2. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi TEOG Sınav Sorularında Tespit Edilen Okuma Becerisi Kazanımlarının Sayısı

Sınavlar	Okuduğunu Anlama Düzeyindeki Sorular		
	Soru Sayısı	Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme Amacına Ait Kazanım Sayısı	Söz Varlığını Zenginleştirme Amacına Ait Kazanım Sayısı
TEOG I	19	33	5
TEOG II	19	29	10
TEOG III	19	33	7
Toplam	57	95	21
Genel Toplam	57	116	

Tablo 2’ye göre T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi TEOG sınav sorularında Türkçe dersinin okuma beceri alanında yer alan “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” amacına ait sırasıyla 33, 29 ve 33 kazanım; “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına ait sırasıyla 5, 10 ve 7 kazanım tespit edilmiştir. Yapılan üç TEOG sınavında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sorularının 95’i “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme”, 21’i “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına yönelik olmak üzere toplam 116 okuma kazanımını içerdiği belirlenmiştir.

Tablo 3. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi TEOG Sınav Sorularında Tespit Edilen Okuma Becerisi Kazanımlarının Sayısı

Sınavlar	Okuduğunu Anlama Düzeyindeki Sorular		
	Soru Sayısı	Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme Amacına Ait Kazanım Sayısı	Söz Varlığını Zenginleştirme Amacına Ait Kazanım Sayısı
TEOG I	14	21	8
TEOG II	13	18	8
TEOG III	14	32	8
Toplam	41	71	24
Genel Toplam	41	95	

Tablo 3’e göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi TEOG sınav sorularında “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” amacına ait sırasıyla 21, 18 ve 32 kazanım; “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına ait ise 8’er kazanım tespit edilmiştir. Yapılan üç TEOG sınavında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi sorularının 71’i “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme”, 24’ü “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına yönelik olmak üzere toplam 95 okuma kazanımını içerdiği belirlenmiştir.

Tablo 4. Fen ve Teknoloji dersi TEOG Sınav Sorularında Tespit Edilen Okuma Becerisi Kazanımlarının Sayısı

Sınavlar	Okuduğunu Anlama Düzeyindeki Sorular		
	Soru Sayısı	Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme Amacına Ait Kazanım Sayısı	Söz Varlığını Zenginleştirme Amacına Ait Kazanım Sayısı
TEOG I	16	29	2
TEOG II	9	14	2
TEOG III	12	26	2
Toplam	37	69	6
Genel Toplam	37	75	

Tablo 4’e göre Fen ve Teknoloji dersi TEOG sınav sorularında “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” amacına ait sırasıyla 29, 14 ve 26 kazanım; “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına ait ise 2’şer kazanım tespit edilmiştir. Yapılan üç TEOG sınavında bu derse ait soruların 69’u “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme”, 6’sı “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına yönelik olmak üzere toplam 75 okuma kazanımını içerdiği belirlenmiştir.

Tablo 5. Matematik dersi TEOG Sınav Sorularında Tespit Edilen Okuma Becerisi Kazanımlarının Sayısı

Sınavlar	Okuduğunu Anlama Düzeyindeki Sorular		
	Soru Sayısı	Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme Amacına Ait Kazanım Sayısı	Söz Varlığını Zenginleştirme Amacına Ait Kazanım Sayısı
TEOG I	1	1	-
TEOG II	1	1	-
TEOG III	3	4	-
Toplam	5	6	-
Genel Toplam	5	6	

Tablo 5’e göre Matematik dersi TEOG sınav sorularında “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” amacına ait ilk iki TEOG sınavında 1’er; son TEOG sınavında ise 4 kazanım tespit edilmiştir. Her üç sınavdaki Matematik dersi sorularında ise “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına ait kazanım yer almamıştır. Yapılan üç TEOG sınavı incelendiğinde Matematik dersi sorularının “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” amacına yönelik toplam 6 kazanımı içerdiği belirlenmiştir.

TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

Tablo 6. TEOG Sınavlarındaki Okuma Kazanımlarının Derslere ve Okuma Beceri Alanının Amaçlarına Göre Dağılımı

Kazanımlar	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük			Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi			Fen ve Teknoloji			Matematik		
	TEOG I	TEOG II	TEOG III	TEOG I	TEOG II	TEOG III	TEOG I	TEOG II	TEOG III	TEOG I	TEOG II	TEOG III
O.2.1	4	-	1	1	-	1	1	-	2	-	-	-
O.2.2	3	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.3	6	8	6	4	8	5	-	-	-	-	-	-
O.2.4	-	-	3	2	1	3	2	1	1	-	-	-
O.2.5	3	2	4	1	1	2	3	-	-	-	-	-
O.2.6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.7	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.8	4	3	5	-	-	3	4	3	4	-	-	-
O.2.9	2	4	3	2	-	1	1	2	2	-	-	-
O.2.10	5	5	3	5	6	6	1	-	-	-	-	-
O.2.11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.12	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
O.2.13									1	-	-	-
O.2.14	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
O.2.15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.17	2	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
O.2.18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.19	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
O.2.20	3	1	4	4	2	3	1	-	-	-	-	1
O.2.21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.23	-	-	-	1	-	1	6	4	8	-	1	-
O.2.24	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
O.2.25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.2.28	-	-	-	-	-	-	8	3	7	1	-	3
O.2.29	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
O.2.30	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
O.2.31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
O.4.1.	3	4	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-
O.4.2	1	6	6	7	6	5	2	1	2	-	-	-
O.4.3	-	-			1	2	-	-	-	-	-	-
Toplam	37	39	40	29	26	40	31	16	28	1	1	4
Genel Toplam	116			95			75			6		
	292											

Tablo 6 bütün olarak değerlendirildiğinde incelenen üç TEOG sınavında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ve Matematik derslerine ait soruların okuma beceri alanına yönelik toplam 292 kazanım içerdiği tespit edilmiştir. Okuma kazanımlarının en çok yer verildiği ders 116 kazanım ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi iken; bunu sırasıyla 95 okuma kazanımıyla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 75 okuma kazanımıyla Fen ve Teknoloji ve 6 okuma kazanımıyla

Matematik dersinin takip ettiği görülmektedir. Tablo bu anlamda değerlendirildiğinde okuma kazanımlarının sözel alanlardaki derslerde sayısal alanlara göre daha çok kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6' göre "Okuduğunu Anlama ve Çözümleme" amacıyla en çok kullanılan kazanım O.2.3 (Metnin konusunu belirler.) toplamda 37 kez kullanılmıştır. O.2.10 (Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.) kazanımı 31; O.2.8 (Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımı 26; O.2.28 (Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.) 22; O.2.23 (Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.) kazanımı 21; O.2.20 (Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.) kazanımı 19; O.2.9 (Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımı 17; O.2.5 (Metindeki yardımcı fikirleri/duyguları belirler.) kazanımı 16; O.2.4 (Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.) kazanımı 13; O.2.2 (Metindeki anahtar kelimeleri belirler.) kazanımı 11; O.2.1 (Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.) kazanımı 10; O.2.17 (Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantıları fark eder.) kazanımı 5; O.2.19 (Metinde yararlanılan düşünceleri geliştirme yollarının işlevlerini açıklar.) kazanımı 4 ve O.2.14 (Metne ilişkin sorular oluşturur.) kazanımı ise 3 kez kullanılmıştır. Soruların tamamında O.2.11 (Okuduklarındaki öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.), O.2.12 (Okuduklarını kendi cümleleriyle, kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.), O.2.13 (Metne ilişkin sorulara cevap verir.), O.2.24 (Metnin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.), O.2.29 (Metnin başlığı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.) ve O.2.30 (Okuduğu metne farklı başlıklar bulur.) kazanımları ise sadece 1 kez geçmiştir.

Yapılan üç TEOG sınavında da hiçbir derste "Okuduğunu Anlama ve Çözümleme" amacının O.2.6, O.2.7, O.2.15, O.2.16, O.2.18, O.2.21, O.2.22, O.2.25, O.2.26, O.2.27 ve O.2.31 kazanımları yer almamaktadır.

"Söz Varlığını Zenginleştirme" amacıyla en çok kullanılan kazanım ise O.4.2 (Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.) toplamda 36 kez kullanılmıştır. O.4.1 (Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.) kazanımına toplam 12; O.4.3 (Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.) kazanımına ise toplam 3 kez yer verilmiştir. Söz varlığını zenginleştirme ile ilgili olarak O.4.4 kazanımı sözlük oluşturmaya yönelik olduğu için sınavların hiçbirinde yer almamıştır.

Sözel alanlar olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde en çok kullanılan kazanım olarak belirlenen O.2.3 (Metnin konusunu belirler.) sayısal alanlar olan Fen ve Teknoloji ile Matematik derslerinde hiç yer almamıştır. Benzer şekilde sayısal alanlarda en çok kullanılan O.2.28 (Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.) kazanımı da sözel alan derslerinde hiç kullanılmamıştır.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde O.2.3 kazanımından sonra en çok kullanılan kazanımlara bakıldığında; O.2.10 (Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.) kazanımının 13; O.2.8 (Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımının 12, O.2.2 (Metindeki anahtar kelimeleri

belirler.) kazanımının 11 ve O.2.9 (Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımının 9 kez yer aldığı tespit edilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde ise O.2.3. kazanımıyla beraber O.2.10 (Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.) kazanımı 17 kez kullanılmıştır. O.2.10 kazanımı ile en çok söz konusu dersin sorularında karşılaşılmıştır.

Fen ve Teknoloji dersinde O.2.23 (Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.) ve O.2.28 (Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.), 18 kez kullanılmak suretiyle en çok karşılaşılan kazanımlardır. Bunun dışında aynı derste O.2.8 (Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımı da 11 kez yer almıştır.

Matematik, okuma kazanımları açısından en az kazanımın bulunduğu derstir. Bu derste sadece O.2.20 (Metne ilişkin karşılaştırmalar yapar.), O.2.23 (Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.) ve O.2.28 (Metinle ilgili görsel öğeleri yorumlar.) kazanımlarının toplamda 6 kez geçtiği tespit edilmiştir.

“Söz Varlığını Zenginleştirme” amacına bağlı kazanımlar ise sayısal anlamda “Okuduğunu Anlama ve Çözümleme” amacının kazanımlarına göre daha azdır. Bu amaç altında bulunan O.4.2 (Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.) kazanımına toplamda 36 kez yer verilirken; O.4.1 (Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.) kazanımı 12, O.4.3 (Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.) kazanımı 3 kez kullanılmıştır.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait TEOG sorularında “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacının kazanımlarından O.4.2’ye (Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.) 13 kez, O.4.1’e (Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.) 8 kez yer verildiği, diğer kazanımlara ise yer verilmediği tespit edilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ait TEOG sorularında bahsi geçen amacın O.4.2 (Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.) kazanımına 18, O.4.1 (Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.) ve O.4.3 (Okuduğu metinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.) kazanımına ise 3’er kez yer verildiği belirlenmiştir.

Fen ve Teknoloji dersinde O.4.2 (Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.) kazanımı 5, O.4.1 (Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.) kazanımı 1 kez kullanılırken sorularda diğer kazanımlar tespit edilememiştir. Matematik dersinin sorularında ise “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacı altında değerlendirilebilecek bir kazanım belirlenmemiştir.

Sonuç ve Tartışma

2013 ve 2014 yıllarında her eğitim öğretim döneminde bir kez olmak üzere toplam üç kez yapılan TEOG sınavları; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Matematik dersi soruları okuma beceri alanı açısından değerlendirilmiş ve 238 sorudan 140'ının (% 58,8) derse ait bilgiye ihtiyaç duyulmadan okuduğunu anlama ve kelime hazinesi yoluyla çözülebileceği belirlenmiştir. Bu bulgu dersler için ayrı ayrı değerlendirildiğinde sözel alanlardaki derslerde oranın daha yüksek olduğu görülmektedir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi sorularının % 95'inde; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi sorularının ise % 68,4'ünde okuma becerisi kazanımlarına sahip olunduğu takdirde doğru cevaba ulaşılabilir. Fen ve Teknoloji dersinde bu oran % 62,8 iken Matematik dersinde % 8,5'tir. Söz konusu derslere ait alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında soruların içeriği ne olursa olsun okuduğunu anlama, öğrenmenin ve soruların çözümünün gerçekleşmesinde temel yapı taşı olarak ifade edilmiştir (Albayrak, 2001; Aslanoğlu, 2007; Aksoy ve Doymuş, 2011; Baş ve Şahin, 2012; Bayat, Şekercioğlu ve Bakır, 2014; Çiftçi, 2007; Dindar ve Demir, 2006; Gökteş ve Gürbüzürk, 2012; Imam, Abas-Mastura ve Jamil, 2013; Keskin ve Baştuğ, 2010; Kolić-Vehovec, Bajšanski ve Zubković, 2011; Kutlu, Yıldırım, Bilican ve Kumandaş, 2011; Oluk ve Başöncül, 2009; Sertöz, 2003; Tatar ve Soylu, 2006; Ural ve Ülper, 2013; Yazıcı, 2006). Bu araştırmalardan bazıları ise bütün derslerdeki başarısızlığın nedenleri arasında yalnızca okuduğunu anlama konusuna odaklanmaktadır (Gökteş ve Gürbüzürk, 2012; Imam, Abas-Mastura ve Jamil, 2013; Kolić-Vehovec, Bajšanski ve Zubković, 2011; Ural ve Ülper, 2013). Egeliolu'nun (1993: 229) araştırma sonuçları da, bireyin bilgi düzeyindeki öğrenmelerinin okuduğunu anlama düzeyine bakarak yorumlanabildiğini ve bireylerin okuduğunu anlama beceri düzeyi yüksek değilse, bilgi düzeyi üzerindeki öğrenmelerin gerçekleşmeyeceğini göstermektedir. Bu konuda yapılan bir başka araştırmada ise okuduğunu anlama ve matematik dersi arasında ilişki katsayısı ortaokul düzeyinde .72, lise düzeyinde .54; okuduğunu anlama ve fen bilimleri arasındaki ilişki katsayısı ortaokul düzeyinde .62, lise düzeyinde .56 olarak bulunmuştur (Bloom, 1995: 48). Anlaşılacağı üzere okuduğunu anlama ve söz varlığı; bireylerin düşünme becerilerini geliştirmesi, akademik başarılarını artırması bakımından önemlidir.

Öğrencilerin okudukları metinlerinden üst düzeyde bilgi edinmelerini engelleyecek ölçüde metni anlayamamaları eğitim ve öğretim sürecinin önemli sorunlarından biridir. Bu sorunun üzerine gidilerek "öğrencilerin okuduklarını anlama düzeylerinin yükseltilmesi onlara sadece sözel derslerde değil, tüm alanlarda ve yaşamları boyu tüm öğrenme faaliyetlerinde başarı kazandıracaktır." (Özaslan, 2006: 3-4). Dolayısıyla hangi ders ya da öğrenme alanı olursa olsun bilgiyi edinme sürecinde okuduğunu anlama temel alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum Türkçe dersinin önemini daha da artırmakta ve okuma kazanımlarının gerçekleştirilmesinin gereğine işaret etmektedir.

Araştırmanın bulguları, Matematik dersi bir kenara bırakılırsa diğer derslerde sınav sorularının bilgi temelini göz ardı edilerek çoğunlukla verilen metni anlamaya odaklı hazırlandığını göstermektedir. Dolayısıyla bilgiyi ölçmeye ya da bilgiden hareketle bir analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerisini tespit etmeye yönelik sorulara az yer verilmiş olması, incelemeye tâbi tutulan derslerin kendine ait kazanımlarının ne derecede gerçekleştiğini belirlemede bir sorun oluşturmaktadır. Hâlbuki TEOG sınavlarının içeriğinin tam olarak her dersin öğretim programına ve öğrenciler tarafından kazanılması hedeflenen becerileri de ölçmeye yönelik olması gerekmektedir. Fakat sınav soruları bu hâliyle bütün derslerde ağırlıklı olarak Türkçe dersi okuma beceri alanını, özellikle de “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” ile “Söz Varlığını Zenginleştirme” amacının kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit eder niteliktedir.

TEOG sınavları, her dersin kendine ait kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmeye yönelik kazanım temelli bir sınavdır. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından her sınav dönemi öncesi valilikler aracılığı ile okullara gönderilen yazılar (bkz. Kasım 2014’te yapılan son TEOG sınavı için tertip edilen Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 08.09.2014 tarih ve 79031618/125.04/3792443 sayılı yazısı), sınavın kazanım temelli olduğunu göstermektedir.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının söz konusu yazısı, TEOG sınavının amacını açıkça ortaya koymaktadır. Bu sınavla, öğrencilerin her derste sahip olması gereken bilgiyi kazanımlar çerçevesinde değerlendirme amaçlanmaktadır. Ancak sınav sorularının incelenmesi ile elde edilen veriler, disiplin alanına ait bir bilgiye sahip olunmadan sadece okuduğunu anlama ya da kelime bilgisiyle soruların doğru cevaplarına ulaşılabildiğini göstermektedir.

Gerek Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda gerekse çalışma kapsamında yer alan derslerin öğretim programlarında “anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflandırma, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz- sentez yapma, bilgiyi araştırma, problem çözme, yorumlama ve değerlendirme, karar verme” (MEB, 2006a: 4; MEB, 2006b: 9; MEB, 2009: 11; MEB, 2010a: 8; MEB, 2010b: 2) vb. becerileri geliştirilmesi gereken ortak hedefler olarak yer almaktadır. Bu ortak hedefler her dersin kendi disiplinine ait bilgi ve kazanımlarla bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayacak ve Türkçe, tarih, din, fen ve matematik alanlarında sahip olduğu bilgiyi üst düzey düşünme becerilerini kullanarak aktif hâle getiren bireyler yetiştirilecektir. Bu bağlamda ulusal niteliği olan TEOG sınavlarında bir disipline ait sadece bilgiyi ölçen sorular ne kadar yavan kalıyorsa o disipline ait bilgiye dayanmayan sadece okuma becerisi ile çözüme ulaştıran sorular da aynı derecede asıl amaçlara ulaşmada uzak kalmaktadır.

TEOG sınavlarındaki okuma kazanımlarının derslere ve okuma beceri alanının amaçlarına göre dağılımı incelendiğinde ise sözel alanlar kabul edilen T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde Türkçe dersi okuma beceri alanı kazanım sayısının sayısal alanlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum derslerde kullanılan okuma beceri alanı kazanımlarının dersin

yapısına ve muhtevasına bağlı olarak ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir. Örneğin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarihteki olayların sebep-sonuç ve amaç-sonuç ilişkisine dayalı olarak anlatılmasının gereği olarak O.2.8 (Metindeki sebep-sonuç ilişkilerini fark eder.) ve O.2.9. (Metindeki amaç-sonuç ilişkilerini fark eder.) kazanımları en çok söz konusu derste kullanılmıştır. Dersin Öğretim Programı’nda da “tarih metodolojisine ilişkin kavramları (kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi).... öğrenmelerine dikkat edilmelidir.” (MEB,2010a: 4) ibaresi yer almaktadır. Dolayısıyla söz konusu Türkçe dersi okuduğunu anlama kazanımlarının en çok bu derste ortaya çıkması doğaldır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, öğrencinin sebep-sonuç ya da amaç sonuç ilişkisi kurarken kendinde var olan bilgiden hareket etmesi, dolayısıyla hem bilgi hem okuduğunu anlama hem de analiz-sentez yapma becerisini kullanmasını sağlamak olmalıdır. Sebep-sonuç ya da amaç-sonuç ilişkisinin kullanıldığı tarih soruları bu gözle değerlendirildiğinde ise, öğrencinin hiç bir bilgiye ihtiyaç duymadan sadece soru öncesi verilen metni okuyup anlama ile doğru sonuca ulaşabileceği tespit edilmiştir. Bir başka deyişle öğrenci sadece metin içerisinde zaten var olan cevabı seçeneklerde bulmayı gerçekleştirmektedir. Bu durumda da ölçülen tarih bilgisi ve derse ait kazanımlar değil, okuduğunu anlama becerisi ve kazanımları olmaktadır. Hâlbuki öğrenci sebep-sonuç ilişkisini kendi sahip olduğu bilgiyi yorumlayarak çözüme ya da doğru cevaba ulaşmalıdır. Böyle olursa hem derse ait bilgiyi hem de dersin metodolojisine ait kavramlara yönelik kazanımları aktif olarak kullanabilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde en çok O.2.10 (Okuduklarındaki örtülü anlamları bulur.) kazanımının kullanılması yine dersin muhtevası gereğidir. Dersin Öğretim Programı’nda yer alan “İnanç ve kabullerin örtülü ve açık dayanakları vardır. Bunların farkında olmak, bunlar üzerinde yorum yapmak, doğru ile yanlış ayırt edebilmek, yararlı olanı bulup çıkarmak ve sonunda bir yargıya varmak”(MEB, 2010b: 4) ifadesi, TEOG sorularında bu kazanımın söz konusu derste çokça kullanılması ile paralellik göstermektedir. Ancak aynı Program'da dersin amaçları belirlenirken; “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrencilerin hayatı boyunca kullanacakları bilgi ve becerileri edinmeleri amaçlanmaktadır.”(MEB, 2010b: 5); “Din öğretiminden beklenen, kişilerin inanma ihtiyaçlarını, doğru bilgi, duygu ve becerilerle doyurmalarına yardımcı olmaktır.”(MEB, 2010b: 6); “Amaç, bireylerin, dinî, kültürel ve ahlaki değerler hakkında doğru bilgilenmelerini sağlamaktır.” (MEB, 2010b: 10) ifadeleri de önemle belirtilmiştir. Dolayısıyla dersin temel amaçları bilgi temelli bir yaklaşımdan hareket etmeyi gerektirmektedir. Sağlam ve net bilgilere sahip olmadan örtülü anlamları bulmaya gitmek, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kazanımlarını değil, Türkçe dersinin “Okuduğu Metni Anlama ve Çözümleme” ile “Söz Varlığını Zenginleştirme” amaçlarının kazanımlarını ölçmeye sebep olur. O.2.10 kazanımının yer aldığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi sorularında verilen metinler bu bakımdan incelendiğinde, kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini bilen bir öğrencinin doğru cevaba bilgiye ihtiyaç duymadan ulaşabileceği tespit edilmiştir. Hâlbuki Öğretim Programı’nın vizyonu “Dinî bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri

gelişmiş ... Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yetiştirilmesine katkıda bulunmak.” (MEB, 2010: 8) şeklinde dile getirilmiştir. Bu ifade dinî bilgilere sahip, bu bilgileri özümsemiş ve yorumlayabilmiş bireylerin yetiştirilmesi gereğini ifade etmekte ve önceliği bilgiye vermektedir. Bilgi olmadan, yorum, analiz, sentez ve değerlendirmeye gitmek mümkün değildir. Dolayısıyla TEOG sınavlarındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi sorularının soru öncesi verilen metinden hareketle okuduğunu anlama ve kelime hazinesine bağlı olarak çözülmesi, bilgi temelinin göz ardı edildiğine işaret etmektedir.

O.2.28 (Metinle ilgili görselleri yorumlar.) kazanımı sözel derslerde hiç yer almazken sayısal derslerde özellikle de Fen ve Teknoloji dersinde en çok kullanılan kazanımlarından biri olarak tespit edilmiştir. Bu durum, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin sözel olmaları itibarıyla görselden çok kelime ve cümlelerle ifadeyi gerektirdiği şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu kazanımın TEOG sınavı Fen ve Teknoloji dersi sorularında fazlaca yer bulması ise dersin deney ve gözleme dayalı yapısına bağlı olarak açıklanabilir. Ancak görsel öğelerin kullanıldığı sorular incelendiğinde, derse ait herhangi bir bilgiye sahip olmadan sadece görseli okuyup anlamlandırmakla doğru cevaba ulaşılabildiği tespit edilmiştir.

Yapılan üç TEOG sınavındaki Fen ve Teknoloji dersi soruları okuma beceri alanı açısından değerlendirildiğinde 59 sorudan 37’sinin (%62,8) okuduğunu anlama yoluyla çözülebildiği ve toplamda 75 okuma kazanımı içerdiği tespit edilmiştir. Sayısal bir ders de olmasının gereği olarak soruların önemli bir kısmının okuduğunu anlama yoluyla çözülebilmesi düşündürücüdür. Fen ve Teknoloji dersinin Öğretim Programı’nda “Fen ve teknoloji okuryazarı olan bir kişi, bilimin ve bilimsel bilginin doğasını, temel fen kavram, ilke, yasa ve kuramlarını anlayarak uygun şekillerde kullanır; problemleri çözerken ve karar verirken bilimsel süreç becerilerini kullanır.” (MEB, 2006b: 5) ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla söz konusu derse yönelik merkezî sınav soruları, okuma becerisi ve kazanımları değil fen okuryazarlığı çerçevesinde alanın temel ilke, yasa ve kuramlarını bilme üzerine yapılandırılmalıdır. Soruların bu doğrultuda hazırlanmasının gereği yine söz konusu dersin programındaki “çoktan seçmeli maddelerin yazılmasında dikkat edilecek bazı esaslar” başlığı altında “Kökte seçeneklere ipucu veren ifadeler kullanılmamalıdır.” (MEB, 2006: 41) maddesi ile dile getirilmiştir. Bu ifade çoktan seçmeli sorularda, sorunun içinde veya sorudan önce verilen metinde cevabın hissettirilmemesi demektir. Hâlbuki araştırma sonuçları üç sınavdaki toplam 59 sorunun 37’sinin (%62,8) soru kökündeki ya da soru öncesinde verilen metin ve görseli okuma, ipuçlarını anlama yoluyla çözülebildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, TEOG sınavı Fen ve Teknoloji dersi sorularında en çok kullanılan okuduğunu anlama kazanımlarının başında O.2.23 (Metindeki ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunur.) kazanımının yer alması manidardır. Ayrıca Fen ve Teknoloji sorularından bazılarının bir diğer soruya ipucu niteliğinde olduğu da dikkati çekmektedir. Bu durum soruların hazırlanmasında hem Program'daki kazanımların hem de ölçme değerlendirme bölümünün dikkate alınmadığı şeklinde

yorumlanabilir. Kaşıkçı, Bolat, Değirmenci ve Karamustafaoğlu'nun (2015) Nisan 2014'teki TEOG sınavı Fen ve teknoloji dersi sorularının Öğretim Programı'ndaki kazanımları karşılama düzeyleri üzerine yaptıkları çalışmada da okulda öğrencilere kazandırılmak istenen hedef davranışların önemli bir kısmına yönelik sorular olmadığı, öğrencilerin tam anlamıyla doğru bir ölçme ve değerlendirmeye tabii tutulmadığı ve bu bağlamın TEOG sınavının kapsam geçerliliğini etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

TEOG sınav sorularında okuma beceri alanı kazanımlarının en az kullandığı ders Matematik'tir. Matematik sorularını çözme sürecinde problemi anlamının gerekliliği olmakla birlikte basit seviyede bile olsa matematik bilgisi olmadan doğru cevaba ulaşmak mümkün olmamaktadır. Alan yazında yapılan çalışmalar da Matematik dersinde başarılı olmanın okuduğunu anlama ile ilişkisi olduğu yönündedir (Albayrak, 2001; Imam, Abas-Mastura ve Jamil, 2013; Sertöz, 2003; Tatar ve Soylu, 2006; Ural ve Ülper, 2013). Ancak bu durum, soruların Matematik bilgisini ölçme ve değerlendirmeye engel teşkil etmediği gibi her ikisini birden değerlendirebilme imkânı sunmaktadır. Bu anlamda TEOG sınavlarındaki Matematik dersi sorularının diğer derslere nazaran derse ait kazanımları ve bilgiyi ölçmede daha başarılı olduğu söylenebilir. Okuma beceri alanı özellikle de okuduğunu anlama her dersin ya da her sorunun temelinde var olmakla birlikte, merkezî sınav sorularının dersin bilgi temelinden uzaklaştırılıp sadece okuma beceri alanına dayalı hâle getirilmesi doğru bir ölçme ve değerlendirilmenin gerçekleşmemesine sebep olacaktır. Dolayısıyla araştırmanın kapsamında yer alan derslerin merkezî sınav soruları hazırlanırken bu durum gözden kaçırılmamalıdır.

TEOG, kazanım temelli bir yapıya göre planlanmıştır. Ancak bu araştırmanın verileri, özellikle T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Fen ve Teknoloji dersi sorularının daha çok Türkçe dersi okuma beceri alanının kazanımlarını ölçmeye yönelik olduğunu, derslerin kendi disiplinine ait bilgi ve kazanımların geri planda bırakıldığını göstermektedir. Olması gereken ve beklenen; derslerin bilgi temelinden hareketle bütün programların ön gördüğü anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflandırma, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz- sentez yapma, bilgiyi araştırma, problem çözme, yorumlama ve değerlendirme, karar verme becerilerini kazanmış bireyler yetiştirip yetiştirilemediğini ölçmek olmalıdır. Bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarının birbirini takip eden niteliği göz önüne alındığında, kavrama düzeyindeki bir davranışın öğrenilmesi bilgi düzeyindeki davranışların öğrenilmesine, uygulama düzeyindeki davranışın öğrenilmesi bilgi ve kavrama düzeyindeki davranışların kazanılmasına bağlıdır. Birbirine zincirleme bir düzen hâlinde ilerleyen bu basamaklardan birini ihmal etmek öğrenme sürecini olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla merkezî bir sınav olan TEOG'un soruları, bu basamakları göz önünde bulundurarak hazırlanmalı ve sınav Türkçe dersinin okuma beceri alanını ölçer durumdan çıkarılarak her ders için bilgidan değerlendirme basamağına giden bir yol izlenmelidir.

Kaynakça

- Akın, E. ve Çeçen, M. A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin okuma stratejileri üstbilişsel farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi (Muş-Bulanık örneği). *Turkish Studies*, 9(8), 91-110.
- Aksoy, G. ve Doymuş, K. (2011). Fen ve teknoloji dersi uygulamalarında işbirlikli okuma-yazma-uygulama tekniğinin etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 381-397.
- Albayrak, M. (2001). İlköğretim okullarının 1. kademesinden 11. kademesine geçişte matematik eğitimi ile ilgili ortaya çıkan problemler. IV. *Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı* (ss. 513-517). Ankara: MEB Basımevi.
- Aslanoğlu, A. E. (2007). *PIRLS 2001 Türkiye verilerine göre 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileriyle ilişkili faktörler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Baş, G. ve Şahin, C. (2012). İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okuma tutumları ve yazma eğilimleri ile Türkçe dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, 7(3), 555-572.
- Bayat, N., Şekercioğlu, G. ve Bakır, S. (2014). Okuduğunu anlama ve fen başarısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 457-466.
- Bloom, B. S. (1995). İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme. (Çev. D.A. Özçelik). Ankara: MEB Yayınları.
- Çiftçi, Ö. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretim programında belirtilen okuduğunu anlamayla ilgili kazanımlara ulaşma düzeyinin belirlenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dindar, H. ve Demir, M. (2006). Beşinci sınıf öğretmenlerinin fen bilgisi dersi sınav sorularının Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 87- 96.
- Egelioğlu, V. (1993, Eylül). *Okuduğunu anlama düzeyinin ve öğrenme için harcanan zamanın bilişsel öğrenme düzeyine etkisi*. Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Göçer, A. (2000). İlköğretim öğretmenleri adaylarına ilk okuma-yazma çalışmaları ile ilgili pratik öneriler. *Millî Eğitim Dergisi*, 148, 67-74.
- Göktaş, Ö. ve Gürbüzürk, O. (2012). Okuduğunu anlama becerisinin ilköğretim ikinci Kademe matematik dersindeki akademik başarıya etkisi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi (IJOCS)*, 4(2), 52-66.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Imam, O. A., Abas-Mastura, M. ve Jamil, H. (2013). Correlation between reading comprehension skills and students' performance in mathematics. *International Journal of Evaluation and Research in Education(IJERE)*, 2(1), 1-8.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaşıkcı, Y., Bolat, A., Değirmenci, S. ve Karamustafaoğlu, S. (2015). İkinci dönem Teog sınavı fen ve teknoloji sorularının bazı kriterlere göre değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 225-232.
- Keskin, H. K. ve Baştuğ, M. (2010). Sosyal bilgiler dersi okuma çalışmalarında yönlendirilmiş okuma düşünme aktivitesinin okuduğunu anlamaya etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 1-12.

- Kolić-Vehovec, S., Bajšanski, I., ve Zubković, B. R. (2011). The role of reading strategies in scientific text comprehension and academic achievement of university students. *Review of Psychology*, 18(2), 81-90.
- Kutlu, Ö., Yıldırım, Ö., Bilican, S., ve Kumandaş, H. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlamada başarılı olup-olmama durumlarının kestirilmesinde etkili olan değişkenlerin incelenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 132-139.
- MEB (2006a). *İlköğretim Türkçe Dersi 6–8. Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2006b). *İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2009). *İlköğretim Matematik Dersi 6-8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2010a). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2010b). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oluk, S. ve Başöncül, N. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerin üstbilis okuma stratejilerini kullanma düzeyleri ile fen- teknoloji ve Türkçe ders başarıları üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 183-194.
- Özaslan, A. (2006). *Kelime oyunları ile kelime dağarcığının geliştirilmesinin okuduğunu anlama düzeyine etkisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özçelik, D.A. (1987). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları.
- Sertöz, T. (2003). *İlköğretim okullarının 6. sınıflarında okuduğunu anlama davranışının kazandırılmasının matematik başarısına etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tatar, E. ve Soylu, Y. (2006). Okuma-anlamadaki başarının matematik başarısına etkisinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(2), 503-508.
- Tekin, H. (1980). *Okuduğunu anlama gücü ile yazılı anlatım becerisini geliştirme yönünden okullarımızdaki Türkçe öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.
- TEOG (28/29 Kasım 2013). *8. sınıflar 1. dönem ortak sınavları soru kitapçıkları ve cevap anahtarı*. http://www.meb.gov.tr/sinavlar/dokumanlar/2013/soru/8SinifOrtakSinavlar_28_29_Kasim/Turkce_A.pdf. (Erişim Tarihi:11.02.2015).
- TEOG (28/29 Nisan 2014). *28/29 Nisan 2014 tarihli 8. sınıflar 2. dönem ortak sınavı soru kitapçıkları ve cevap anahtarı*. <http://www.meb.gov.tr/2829-nisan-2014-tarihli-8siniflar-2-donem-ortak-sinavi-soru-kitapciklari-ve-cevap-anahtari/duyuru/6793>. (Erişim Tarihi:11.02.2015).
- TEOG (26/27 Kasım 2014). *26/27 Kasım 2014 tarihli 8. sınıf I. dönem ortak sınavı soru kitapçıkları ve cevap anahtarı*. http://www.meb.gov.tr/meb_duyuruayrinti.php?ID=7515?iframe=true&width=90&height=90. (Erişim Tarihi:11.02.2015).
- TTKB (2014, 08 Eylül). *2014-2015 eğitim öğretim yılı merkezi sistem ortak sınavları*. 08.09.2014 tarih ve 79031618/125.04/3792443 sayılı yazı. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/31/06/727603/dosyalar/2014_09/18011302_talimterbiyekurulubakanlyazs.pdf. (Erişim Tarihi: 15.03.2015).
- Ural, A. ve Ülper, H. (2013). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının matematiksel modelleme ile okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(2), 214-241.

TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi

Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgiler ve okuma becerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1),273-283.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.